

بمب دست ساز تغییر سبک زندگی؛ « خانواده را کوچک می کند

10 آذر 1403

از دیرباز جمعیت و رشد آن از مباحث مهم یک کشور به شمار آمده است تا آن جاکه همواره اذهان افراد فعال در محافل جمعیتی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی را به خود مشغول داشته و پیامدهای آن از جهات مختلف بررسی شده است.

طی چنددهه اخیر اکثر کشورهای جهان با روند کاهشی باروری و بالطبع آن کاهش رشد جمعیت مواجه شده‌اند و تقریباً بیش از نیمی از جمعیت دنیا در کشورهایی زندگی می‌کنند که دچار کاهش باروری هستند. در این راستا؛ جمهوری اسلامی ایران نیز روند کاهشی باروری را تقریباً از اواسط یا به طور مشخص از اواخر دهه شصت آغاز کرد با این تفاوت که به دلیل اقدامات نادرست صورت گرفته طی مدت بسیار کوتاهی با کاهش شدید باروری مواجه شد که این حرکت نزولی تاکنون نیز ادامه‌دار بوده و به معنای دیگر آن فرصت کافی برای حل این بحران را بسیار کم تر از سایر جوامع دیگر در اختیار داشته است.

براساس داده‌ها و گزارش‌های اعلام شده از سوی دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، کاهش فرزندآوری در کشور به الگویی غالب تبدیل شده است؛ آن گونه که این الگو در تمام نقاط مختلف کشور و در همه گروه‌های مختلف اجتماعی به آسانی محرز و به سادگی قابل رصد و اندازه‌گیری است، اگرچه این نتایج در همه استان‌ها بر روی یک محور قرار نداشته و در برخی از استان‌ها میزان آن شدت و ضعف به آسانی قابل دید بوده که در پس آن باید مطالعات جامعی از سوی کارشناسان و محققان این حوزه صورت پذیرد. با این همه؛ تفاوت قابل‌توجه «نرخ باروری کل» با «نرخ باروری زناشویی» نشان می‌دهد افزایش مجرد و به تأخیر انداختن سن ازدواج یکی از عوامل مهم در کاهش باروری در ایران بوده است.

با این همه دکتر محمدرضا ظفرقندی؛ وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در نشست خود با مسئولان بسیج دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور که به مناسبت «هفته بسیج» برگزار شد، می‌گوید: امروز مساله جمعیت یک مساله جدی و نگران‌کننده است. نرخ باروری اکنون از ۲.۰۱ در سال ۹۵ به ۱.۶۶ رسیده است و اگر به ۱.۱ برسد در چاله و چاه جمعیتی گرفتار می‌شویم. وی سپس هشدار می‌دهد که برای اولین بار در تاریخ، نرخ تولد در سال ۱۴۰۳ به زیر یک میلیون نفر می‌رسد و همه دستگاه‌ها باید به وظیفه خود در قبال جوانی جمعیت عمل کنند (مادران و دختران، 3 آذرماه 1403).

اما آن چه که باید به آن اذعان نمود این است که پیش از این مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه‌ای زنگ خطر «کاهش جمعیت» را به صدا درآورده و خواستار تدوین برنامه‌های اجرایی و سیاستگذاری صحیح جهت برون رفت از این واقعه از سوی مسوولین گردیده است.

ایشان در بیانات خود در دیدار با اعضای همایش ملی «تغییرات جمعیتی و نقش آن در تحولات مختلف جامعه» می فرمایند: جوانب قضیه را بسنجید، ببینید چه چیزهایی است که موجب می شود جامعه ما دچار میل به کم فرزندی بشود. عواملش چیست؛ مثلاً بلاشک یکی از چیزهایی که باروری را محدود می کند، بالا رفتن سن ازدواج است؛ خب، این یکی از کارهایی است که باید در کشور فکر بشود. چرا سن ازدواج در کشور ما بالا رفته؛ واقعاً کار بشود؛ عوامل کاهش جمعیت و موجبات افزایش جمعیت به نحو مطلوب و با اعتدال متناسب، درست سنجیده بشود، (تا) اقناع بشوند افکار نخبگان.

حضرت آیت الله خامنه ای همچنین با پرهیز از شعار و عملیاتی کردن مساله جمعیت بیان می نمایند: ما نمی خواهیم این قضیه را با شعار و با «صلوات بفرستید تمام بشود» و مانند این ها پیش ببریم؛ می خواهیم مساله به شکل عمیق و علمی حل بشود؛ گره های ذهنی ای که وجود دارد باز بشود، حقیقت قضیه روشن بشود و به اعتقاد من ما می توانیم این کار را بکنیم. (بیانات در دیدار اعضای همایش ملی «تغییرات جمعیتی و نقش آن در تحولات مختلف جامعه»، 8/8/1392).

* از افزایش تا کاهش موالید در کشور

گزارش های آماری حکایت از این دارد که از سال 1380 تا سال 1394 شاهد افزایش موالید در کشور بوده ایم، اما پس از سال 1394 به علت خالی شدن توان درونی جمعیت و هم چنین به تأخیر انداختن فرزندآوری به سنین بالاتر، تعداد تولدها با شیب تقریباً زیادی شروع به کاهش کرده و در سال 1402 تعداد موالید کشور (1,057,958) نسبت به سال 1394 (1,570,219) کاهش بیش از 32 درصدی (کاهش بیش از 510 هزار تولد) را به همراه داشته است. از سوی دیگر، تعداد تولدهای سال 1402 (1,057,958) در مقایسه با سال 1401 (1,075,231) نشان دهنده کاهش 1.6 درصدی (حدود 17 هزار نفری) است.

به همین منوال، میزان خام موالید از حدود 20 در هر هزار نفر جمعیت در سال 1394 با شیب زیاد در آغاز دوره و با شیب کم در سال های اخیر به 12.38 در هر هزار نفر جمعیت در سال 1402 رسید و متوسط نرخ رشد جمعیت از 3.7 درصد در فاصله سال های 1355 تا 1365 به 1.24 درصد در فاصله سال های 1390 تا 1395 کاهش یافت. در نتیجه این روندها، نرخ رشد طبیعی جمعیت، در سال 1402 با شیبی کاهنده به حدود 0.7 درصد رسیده است.

بر اساس یافته های شورای عالی انقلاب فرهنگی؛ با توجه به این که نرخ باروری کماکان کم تر از نرخ

مورد نیاز برای جایگزینی جمعیت است، مطابق با پیش‌بینی‌های مرکز آمار ایران و منابع بین‌المللی، انتظار می‌رود، در سال‌های آینده با کاهش بیش تر نرخ رشد جمعیت مواجه گردیم (گزارش 25113، 30 اردیبهشت 1403).

با توجه به گزارش «سایت ورلدومترز»؛ (سایت مرجعی که جمعیت کشورهای مختلف جهان را بر اساس آمار ارائه شده، به‌طور مستقیم به روز می‌کند)؛ جمعیت ایران تا پایان مرداد ۱۴۰۳ بر اساس ارزیابی از آخرین داده‌های سازمان ملل متحد به ۹۱ میلیون و ۶۸۱ هزار و ۳۱۵ نفر رسیده است (تابناک، 1254810).

* چرایی اهمیت توجه به جوانی جمعیت و خانواده

بی شک مساله جمعیت و توجه به بنیان خانواده، یکی از اساسی‌ترین مباحثی است که در هر جامعه‌ای مطرح است و هر کشور و تمدنی برای بقای خود باید به این مساله توجه جدی داشته باشد. باید گفت و پذیرفت که جمعیت جوان به عنوان یکی از عوامل مهم اقتدار هر کشور به شمار می‌رود. به بیان دیگر؛ نیروی مولد و جوان یکی از پایه‌های اصلی قدرت و رشد اقتصادی- اجتماعی هر کشوری محسوب شده و قدرت و توسعه هر کشور در رابطه با نیروی انسانی و جمعیت معنا پیدا می‌کند. کارشناسان حوزه جمعیت بر این باور هستند که افزایش جمعیت سالخورده در هر کشوری می‌تواند به عنوان مانع بزرگی برای اجرای برنامه‌های عمرانی کشور و رشد اقتصادی آن باشد.

متأسفانه در سال‌های اخیر روند باروری در کشور شیب نزولی داشته است. بررسی‌های انجام شده حاکی از آن است که نرخ باروری کلی از 2.1 در سال 1395 به 1.74 در سال 1398 رسیده است و در سال 1399 این روند کاهشی همچنان ادامه داشته و با سطح جانشینی فاصله زیادی دارد.

با شیوع بیماری کووید 19 از پایان سال 1398 انتظار می‌رود به دنبال بحران اقتصادی و شرایط خاص کنترل این بیماری، روند کاهشی میزان موالید در کشور همچنان تداوم داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود در سال 1420 جمعیت سالمندان کشور حدوداً «برابر» شود که این روند در دیگر کشورها طی 100 سال اتفاق افتاده است. در قیاس با کشورهای منطقه نیز، روند سالمندی در کشور ایران بسیار سریع‌تر از کشورهای هم‌اند عراق و پاکستان است.

* فرزندآوری و تغییر سبک زندگی خانواده

فرزندآوری و تشکیل خانواده از جنبه‌های مهم زندگی هر فرد به شمار می‌آید و نعمت وجود فرزند در خانواده و به خصوص خانواده ایرانی از جایگاه و اهمیت زیادی برخوردار است. فرزندآوری پدیده فردی نیست که انتخاب شخصی زوجین باشد. بلکه فرزندآوری یک رویداد و اتفاق اجتماعی است و پویایی و جوانی هر جامعه، مهم‌ترین و عمده‌ترین تاثیر فرزندآوری محسوب می‌شود.

طبق بررسی‌های انجام گرفته، نظر قرآن کریم به‌عنوان منشأ و اساس دین اسلام نسبت به فرزندآوری و تکثیر اولاد مثبت است چراکه زندگی با فرزند صالح فواید و آثار مثبتی در پی دارد که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به کمک و دستیاری والدین و حتی ادامه دهنده راه والدین اشاره کرد.

خداوند در آیه ۱۸۹ سوره «اعراف» می‌فرماید که داشتن فرزند سالم از آرزوهای هر زن و مرد است. از همین رو، در دعای خویش خواهان «فرزند صالح» و «فرزند سالم» می‌شوند و به خداوند وعده می‌دهند که اگر فرزندی سالم داشته باشند شکرگزار این نعمت خواهند بود. هم چنین، در آیه ۴۶ سوره «کهف» از فرزندان به‌عنوان زینت زندگی یاد شده است.

* فرزندان باعث بهتر شدن کیفیت زندگی می‌شوند

منظور از بهبود کیفیت در زندگی، ارتقای سلامت روان، سلامت عاطفی، سلامت اجتماعی و ارزش‌های معنوی و روحی خانواده است. منظور از کیفیت مطلوب این است که افراد خانواده در شرایط خوب مادی و معنوی باشند و به سعادت و خوشبختی برسند.

فرزندآوری یکی از جنبه‌های بهبود کیفیت در این خانواده‌هاست. به عقیده بسیاری از جامعه‌شناسان فرزندآوری آن قدر مهم است که هدف اصلی برای ازدواج در نظر گرفته شده است.

در خانواده‌های ایرانی فرزند باعث آبروی خانواده و نماینده پدر و مادر بوده است. شاید به همین دلیل است که ناباروری در جامعه ایرانی به یکی از اصلی‌ترین عوامل زمینه‌ساز اختلافات و دعوای خانوادگی درآمده که گاهی به طلاق نیز می‌رسد.

* فرزندان و نشاط والدین

تحکیم بنیان و تعالی نشاط خانواده در سایه رشد جمعیت دورنمایی زیبا و واقعی است چراکه حضور فرزندان و شور و نشاط اعضای نونهال خانواده طراوتی دو چندان به فضای خانه می‌بخشد و بوستان زندگی را سرسبزتر از همیشه می‌کند. فرزندان با رفتار و شوق هیجانی خود در طول دوره‌های مختلف زندگی به خانه و والدین خود شادی می‌بخشند.

تحقیقات روان‌شناسان نشان داده است که در خانواده‌ای که فرزندان در آن خانواده مشغول فعالیت بوده و با شور و نشاط دوران رشد خود را سپری می‌نمایند؛ میزان استرس و نگرانی‌های سایر اعضای خانواده به شدت پایین بوده و انگیزه و شور بزرگ کردن و حضور بچه‌ها همیشه همراه والدین خواهد بود.

* فرزندان امید به زندگی را چند برابر می‌کنند

نتایج تحقیقات و مطالعات نشان داده است که بین امید به زندگی و تولد فرزندان ارتباط معناداری

وجود دارد و والدینی که دارای فرزندان بیش تری بوده اند؛ غالباً طولانی تر از والدین بی فرزند عمر کرده اند. از این نتایج می توان دریافت که ورود فرزند به خانواده، گرمی و صمیمیت را وارد خانه می کند. با به دنیا آمدن فرزندان، امید و آرزو در پدر و مادر افزایش می یابد تا آن جا که برای برآورده کردن نیازهای فرزند خود بیش تر از پیش تلاش می کنند. آنان هر فعالیتی را به امید فرزندان و فراهم کردن آینده ای با کم ترین نقص انجام می دهند..

مطالعه و تدبر در آیات ۱۰۰ و ۱۰۱ سوره مبارکه «صافات» نشان می دهد که حضرت ابراهیم(ع) از نداشتن فرزند اندوهگین بود و از خداوند درخواست فرزند صالح کرد؛ «رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ».

* فرزندان و احساس علاقه مندی

با آغاز زندگی مشترک، وابستگی و علاقه هر دو طرف بیش تر می شود، اما وقتی زوجین صاحب فرزند می شوند احساس دوست داشتن و دوست داشته شدن در آنان با معنای متفاوت و جدیدی شکل می گیرد. ابراز علاقه دیگر هیچ قید و شرطی ندارد و والدین خالصانه ترین شکل محبتشان را ابراز می کنند.

بر اساس نتایج تحقیقات بالینی انجام شده از سوی روان شناسان آن دسته از خانواده هایی که صاحب فرزند هستند به دلیل آرامش فرزند خود هیچ گاه به طلاق فکر نمی کنند. مگر در موارد بسیار خاص و استثنایی که مشکل بزرگی در خانواده اتفاق افتاده باشد. این نتایج نشان داده است در واقع ؛ فرزند در خانواده رابط بین پدر مادر است و آنان را به زندگی دلگرم می کند. حتی در مواردی که مشکلی وجود داشته باشد با یک شیرین زبانی کودکانه ، اختلافات خود را فراموش می کنند.

* فرزندان احساس ارزشمندی می آفرینند

پیامبر گرامی اسلام(ص) می فرماید: زن باردار مانند روزه دار شب بیدار و سربازی است که جان و مال خود را در راه پیشرفت اسلام نثار می کند. وقتی کودک متولد می شود ،چنان اجر و پاداشی به مادر می دهند که جز خدا کسی نداند وقتی به او شیر دهد، برای هر مکیدن، ثواب آزاد کردن بنده ای از نسل اسماعیل دارد و وقتی شیرخوارگی کودک تمام می شود فرشته بزرگوار دست به پهلو می زند و می گوید عملت را از سر بگیر که تمام گناهانت آمرزیده شده است(مردم سراب، 1952).

با توجه به این حدیث شریف ؛ با تولد فرزندان، احساس مفید و موثری به والدین القا می شود. این که والدین برای فرزندان خود کارهایی انجام می دهند تا نیازهایشان برطرف شود، احساس قدرت، ارزشمندی و مفید بودن به آنان می دهد.

* فرزندان باعث رشد شخصیت والدین می شوند

دیگر نقش فرزندان در تحکیم خانواده، رشد شخصیت والدین است. مطالعات و تحقیقات بسیاری وجود دارد که نشان می دهد زن و مرد با پذیرفتن نقش پدر و مادر به رشد و کمال می رسند به بیان دیگر؛ وجود فرزند و تربیت او در شخصیت والدین اثرگذار است. والدینی که در پرتو توجهات خداوند و با مطالعه و آموزش به تربیت فرزندان خود می پردازند، با کسب اطلاعات بیش تر و درک موقعیت های متفاوت

علاوه بر این که فرزندان خود را به درستی تربیت می کنند، شخصیت و افکار خودآنان نیز تغییر می کند.

* فرزندان ضامن پایداری خانواده اند

آمدن یک موجود زنده به عنوان یکی از اعضای خانواده تأثیر به‌سزایی در تحکیم خانواده دارد به گونه ای که با آمدن فرزند احساس دوست داشتن، علاقه‌مندی و دوست داشته شدن در والدین رشد پیدا می‌کند، در واقع وقتی فرزندی به دنیا می‌آید عشق و محبت بین زن و مرد معنای دیگری پیدا کرده و خالص‌ترین شکل محبت بین آنان شکل می‌گیرد چراکه فرزندآوری به انسان حس شکفتن و نو بودن را القا می‌کند و حس امید به آینده والدین را بالا می‌برد.

والدین با تولد فرزندان، تجربه‌های جدیدی به دست می‌آورند. هر فرزند شخصیت و خصوصیات اخلاقی مخصوص به خود را دارد. وجود فرزندان فعالیت‌های گروهی والدین را افزایش می‌دهد. رشد و تربیت فرزندان نیاز به کمک والدین دارد و به تنهایی امکان پذیر نیست. اما نبود فرزند باعث تزلزل و ناپایداری در خانواده می‌شود.

* فرزندان عامل تنوع و گسترش روابط در خانواده

یکی از مهم‌ترین عوامل پایداری خانواده‌ها، تنوع است. در خانواده‌هایی که تنوع وجود ندارد و همه چیز تکراری است، مشکلات بیش تری نیز قابل مشاهده می‌شود اما با تولد فرزندان، روابط زن و شوهر شکل گسترده تری پیدا می‌کند به گونه ای که فرصت بیش تری برای تعامل و نزدیکی والدین فراهم می‌شود.

با این همه ؛ چرا تمایل به فرزندآوری کم شده است

به آسانی نمی‌توان یک تصویر کلی از ایران در مورد فرزندآوری ارائه داد و با نص صریح و قاطع بیان کرد که تمایل به فرزندآوری در ایران کم شده است اما باید این واقعیت را پذیرفت که بسیاری از زوج‌های جوان تصمیم به فرزندآوری نداشته و اگر صاحب فرزندی هستند؛ ترجیح می‌دهند تا با تک فرزند خود به زندگی سه نفره خود ادامه دهند. این دسته از افراد در پاسخ به این سوال که چرا «بی

فرزندى» يا «تک فرزندی» دلایل خاص خود را بیان می کنند.

در واکاوی علل کم رغبتی بسیاری از خانواده‌ها به فرزند آوری موضوع مشکلات اقتصادی و کم توانی زوج ها در تامین هزینه‌ها زندگی صحبت زیادی شده است. از سوی دیگر، شاهد بالا رفتن سن ازدواج در جامعه ایران شده‌ایم و هر روز نیز این وضعیت حادثتر می‌شود. نتایج تحقیقات پزشکی نشان داده است که زنان برای بارداری باید به دوران طلایی بارداری خود توجه داشته باشند. هرچه سن تشکیل زندگی مشترک بالاتر می رود و به سن زوجین اضافه تر می شود درصد باردارشدن در زنان و قدرت باروری در مردان با کاهش قابل توجه ای روبرو می‌شود.

با این همه باید پذیرفت که اکنون زنگ خطر نرخ رشد جمعیت ایران به صدا درآمده است و گفته می شود تا سال ۱۴۲۰ به صفر می‌رسد و یا از طرفی گفته می شود که ایران وارد مرحله اول سالخورده‌گی جمعیت شده است و موالید نیز مانند کشورهای دیگر کاهش یافته است.

از نظر علمی؛ روان شناسان بر این باورند که فرزند آوری باعث سلامت بیش تر والدین می شود و آرامش روحی و ورنای پدران و مادران بیش تر شده و انگیزه و میل و رغبت و امیدواری به گذران زندگی در زوجین دارای فرزند بیش تر می شود.

باید به این نکته توجه داشت که دوران سالمندی؛ دوران رخوت و سستی والدین است و نیاز به مراقبت از آنان بیش تر برجسته می شود. زندگی و کانون خانواده با داشتن فرزندان بیش تر رنگ و بوی بهتری به خود می گیرد و آرامش بیش تری پدید می آید؛ چرا که والدین پناهگاه مطمئنی برای خود یعنی فرزندان را احساس می‌کنند.

با این همه اما آن چه را که نباید به آن بی توجه بود و به آسانی از آن عبور کرد؛ عدم حمایت جدی مسوولین در حوزه اجرای «قانون جوانی جمعیت» است. آنان باید علاوه بر ارایه آمار عملکردی خود در راستای این قانون به چند سوال بدیهی؛ پاسخی مستدل و متقن ارایه دهند: برنامه‌ریزان و فعالان اجرای قانون جوانی جمعیت تا به حال برای فرهنگ‌سازی و ترغیب به فرزندآوری چه کرده‌اند و برای آینده چه تدابیری اندیشیده‌اند؟ آیا از روان‌شناسان و صاحب‌نظرانی که دانش و تجربه‌ی زیادی در مسائل اجتماعی دارند، بهره می‌گیرند؟ آیا باور دارند که تغییر نگرش فرزندآوری باید با روش‌های علمی و به‌خصوص از مسیر مرکزی و اصلی اقناع که بر نیرومندی استدلال و پاسخ‌دادن منطقی و درست، به شبهات و تردیدها در زمینه‌ی فرزندآوری متمرکز است، صورت بگیرد؟

بی شک اگر کارشناسان و خبرگان حوزه جمعیت بتوانند برای این سوال ها پاسخی قانع کننده ارایه نمایند به راحتی می توان قفل بسته عدم تمایل به فرزند آوری را آنان باز کرده و حتی آنان را به داشتن فرزند بیش تر تشویق کرد.

* دغدغه مندی مقام معظم رهبری در حوزه فرزندآوری

مساله کاهش میزان باروری و به تبع آن کاهش جمعیت، اثرگذار بر سرنوشت یکایک ملت ایران خواهد بود. دایره وسیع آسیب‌هایی که کاهش جمعیت بر حیات فردی و اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی مردمان و نسل‌ها برجای می‌گذارد از یک سو و فرصت کوتاه و اندک باقی مانده در اختیار برای حل این بحران از سوی دیگر سبب شده است این مساله از سوی رهبر انقلاب پیگیری شود.

در شبکه تحلیلی نخبگان (دیگران) می‌خوانیم: حضرت آیت‌الله خامنه‌ای؛ مقام معظم رهبری نخستین مقام رسمی کشور است که نسبت به روند کاهش باروری و عواقب آن هشدارهای متعددی را از اواخر دهه هشتاد و ابتدای دهه نود به مسوولین و جامعه گوشزد کردند که ادامه آن را می‌توان در ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت (۱۳۹۳) و تغییر مسیر سیاست‌های جمعیتی از تحدید موالید به حمایت از فرزندآوری از جانب ایشان دانست که به دنبال آن ابتدا قانون تنظیم خانواده مصوب سال ۱۳۷۲ پس از حدود سه دهه اجرا و تاثیر بسیاری که بر کاهش شدید باروری کشور داشت؛ لغو گردید و بعدتر قانون حمایت از خانواده و فرزندآوری پس از کش و قوس‌های فراوان در سال ۱۴۰۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید(56392).

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای هم چنین در نخستین دیدار هیئت دولت چهاردهم با معظم له با توجه به مساله جمعیت و اقدام برای جلوگیری از مساله پیری زودهنگام خطاب به دکتر ظفرقندی، وزیر بهداشت می‌فرمایند:

«یک نکته هم مساله‌ی مهم جمعیت و مساله‌ی پیری زودهنگام کشور است که خیلی(مهم است). چهل سال قبل، نرخ رشد جمعیت مان ۳.۵ درصد بوده که از نرخ‌های خیلی بالا است. خب یک عده‌ای دستپاچه شدند و یک مقرراتی را گذاشتند و یک محدودیت‌هایی را ایجاد کردند. حالا آن نرخ [رشد جمعیت] ما ۳.۵ که هیچ - البته من دقیق نمیدانم، الان آمار جدیدی ندارم - مثلاً نیم درصد یا حداکثر یک چیز این‌جوری است، ما باز همان مقررات را می‌خواهیم اعمال کنیم! این(طور) که نمی‌شود. مقررات باید منعطف باشد. یک روز جمعیت بی‌ضابطه دارد اضافه میشود، جلویش را بگیرید، خوب است؛ یک روز هم جمعیت متوقف می‌شود یا دارد به طرف عقب می‌رود، کشور به سمت پیری می‌رود، اینجا باید بلافاصله مقررات را طبق نیاز کشور تغییر بدهید. من از آقای دکتر ظفرقندی، وزیر محترم بهداشت، جداً می‌خواهم ایشان روی این مسئله شخصاً تکیه کنند، دنبال کنند این موضوع را؛ یعنی واقعاً بروید دنبال این قضیه و نگذارید این موانع تولید مثل و ولادت - که متأسفانه زیاد هم هست - ادامه پیدا کند و بر این‌ها کاملاً تسلط پیدا کنید. شماها خیلی‌های تان در دوران جوانی کارهایی کردید که ممکن است امروز آن

کارهای پیش‌رونده را نتوانید بکنید. خب ما احتیاج به جوان داریم در کشور. اگر خدای نکرده کشور دچار این عاقبت تلخ و سخت شد، یعنی پیری جمعیت، دیگر هیچ‌علاجی وجود ندارد؛ امروز خیلی از کشورها مبتلا هستند. این مسئله‌ی جمعیت است (6/6/1403).

در پایان باید گفت که همه مسوولان و متولیان حوزه جمعیت و فرزندآوری می‌توانند با اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای اجرایی در راستای کاهش سن ازدواج، تدوین و ارائه بسته‌های تشویقی به زوجین، قرار دادن تمام هزینه‌های ناباروری و زایمان تحت پوشش بیمه‌ها، حفظ ارزش و کرامت جایگاه مادری و تبیین اهمیت فرزندآوری گام‌های موثری را برای تشویق افراد به فرزندآوری بردارند.

* دکتر رویا درویش پیشه

مدیر مرکز مشاوره ازدواج و تحکیم خانواده «حال خوب»